

Bureau voor Archeologie Rapport 204

Hoofdstraat 162-164, Schijndel, gemeente Schijndel: een bureau- en inventariserend veldonderzoek in de vorm van boringen

Colofon

titel: Bureau voor Archeologie Rapport 204. Hoofdstraat 162-164, Schijndel, gemeente Schijndel: een bureau- en inventariserend veldonderzoek in de vorm van boringen

auteur: M. Hanemaaijer (KNA prospector Ma)

autorisatie: A. de Boer (KNA senior prospector)

datum: 7 augustus 2015

ISSN: 2214-6687

© Bureau voor Archeologie

Koningsweg 244 Utrecht

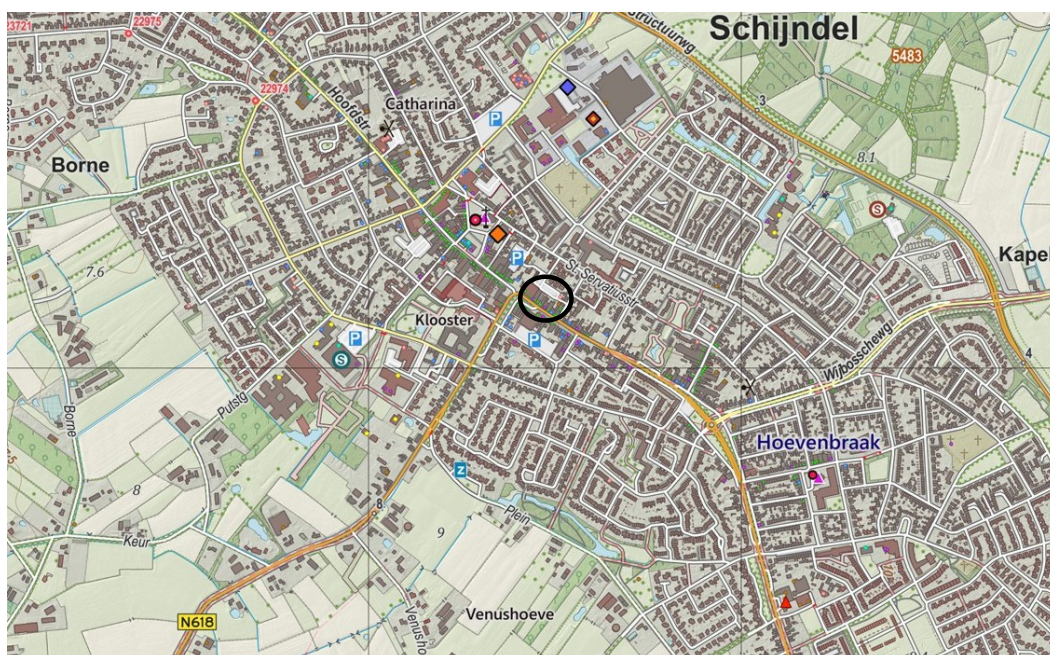
T 030 245 18 95

E info@bureauvoorarcheologie.nl

I <https://www.bureauvoorarcheologie.nl>

Administratieve gegevens

Projectnummer	2015070101
Provincie	Noord-Brabant
Gemeente	Schijndel
Plaats	Schijndel
Toponiem	Hoofdstraat 162-164
Centrum locatie (m RD)	158.470; 403.180 (x; y)
Omvang plangebied	740 m ²
ARCHIS onderzoeksmeldingsnummer	3294468100
Soort onderzoek	een bureau- en inventariserend veldonderzoek in de vorm van boringen
Opdrachtgever	Milon
Uitvoerder	Bureau voor Archeologie
Kaartblad	45D
Periode van uitvoering	Juli/augustus 2015
Bevoegd gezag	Gemeente Schijndel
Beheerder en plaats van documentatie	Bureau voor Archeologie, Koningsweg 244, Utrecht

Figuur 1: Ligging van het plangebied (in de zwarte cirkel) op de topografische kaart (www.opentopo.nl).

Inhoudsopgave

	Samenvatting.....	5
1	Inleiding.....	6
	1.1 Doelstelling en vraagstelling.....	6
2	Bureauonderzoek.....	8
	2.1 Methode.....	8
	2.2 Huidige situatie en beoogde ingreep.....	8
	2.3 Aardkunde.....	8
	2.4 Bewoning en historische situatie.....	9
	2.5 Bekende Waarden.....	10
	2.6 Gespecificeerde verwachting.....	13
3	Booronderzoek.....	15
	3.1 Methode.....	15
	3.2 Resultaten.....	15
	3.3 Interpretatie.....	16
4	Conclusie.....	17
5	Advies.....	19
6	Literatuur.....	20
	Figuren.....	21
	Bijlage 1: Boorbeschrijvingen.....	39

Samenvatting

Bureau voor Archeologie heeft een bureau- en booronderzoek uitgevoerd voor bouwwerkzaamheden aan de Hoofdstraat 162-164 te Schijndel.

Het onderzoek is uitgevoerd in overeenstemming met de richtlijnen van de KNA, protocollen 4002 en 4003. In het kader van het onderzoek zijn kaarten, databases en literatuur geraadpleegd om te komen tot een gespecificeerde archeologische verwachting van het gebied.

De beoogde ingreep bestaat uit het slopen van de huidige bebouwing en de realisatie van een commerciële ruimte en appartementen. De nieuwbouw zal worden gefundeerd door middel van een strokenfundering tot ca. 80 m -mv.

Het plangebied ligt in het Brabants Zandgebied op een dekzandrug. Dekzandruggen waren vanaf de prehistorie aantrekkelijk voor bewoning. In de Late Middeleeuwen is op de dekzandrug Schijndel ontstaan. Het plangebied ligt net buiten de historische kern van Schijndel. Het plangebied was lange tijd onderdeel van de dorpsakkers van Schijndel, waardoor in het plangebied waarschijnlijk een antropogeen dek is ontstaan. In het begin van de 20^e eeuw is het plangebied bebouwd. Dit is de huidige bebouwing binnen het plangebied. De bebouwing beslaat het grootste deel van het plangebied.

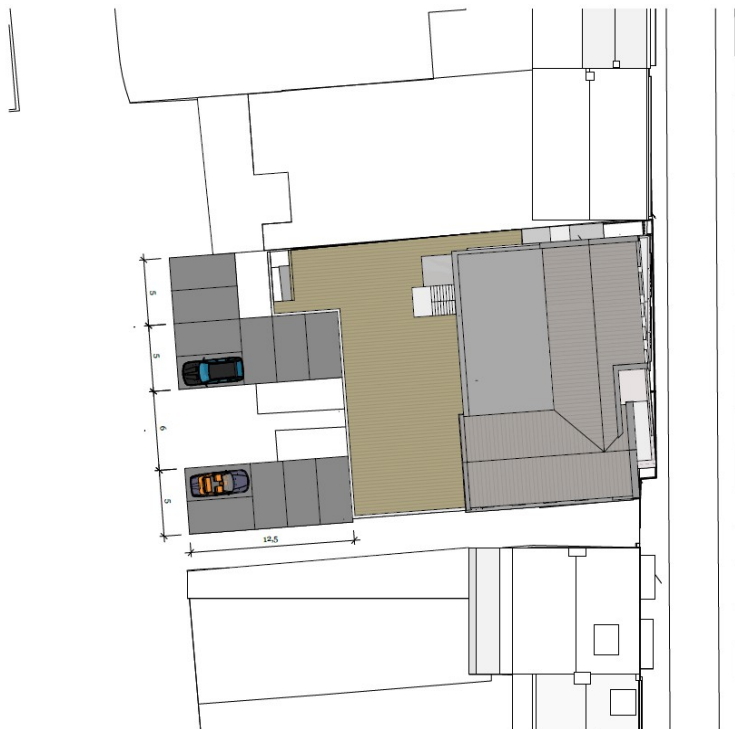
In het onbebouwde deel van het plangebied zijn drie boringen gezet tot maximaal 150 cm -mv. In alle boringen is een humeus zandpakket aanwezig dat wordt geïnterpreteerd als een antropogeen dek. Het pakket bevat hardgebakken baksteenfragmenten in alle boorprofielen, glas en puin in boorprofiel 2 en gele vlekken, hardbakken baksteenfragmenten, houtskool, en sintels in boorprofiel 3. Onderin het antropogene dek is geen oude bodem aangetroffen. Uit bovenstaande wordt geconcludeerd dat het pakket waarschijnlijk recentelijk is omgewerkt en/of opgebracht en de oorspronkelijke bodem is opgenomen in het antropogene dek. Verondersteld wordt dat ter plaatse het bebouwde deel van het plangebied, met name ter plaatse van het pand dat is gebouwd in de jaren 40 van de vorige eeuw, ook geen oude bodem meer aanwezig is en de bodem eveneens tot in de C-horizont is geroerd.

De aanwezigheid van behoudenswaardige archeologische resten is klein. Wel kunnen in het plangebied nog diepe grondsporen worden aangetroffen. De aan- of afwezigheid van deze structuren kunnen met het onderhavige onderzoek niet worden uitgesloten. De mogelijke archeologische waarden (diepe greppels en waterputten) kunnen deels worden vergraven door de voorgenomen ingreep. Gezien de kleine kans op de aanwezigheid van de mogelijke waarden worden maatregelen niet noodzakelijk geacht.

Bureau voor Archeologie adviseert het plangebied vrij te geven voor de voorgenomen ontwikkeling.

1 Inleiding

Bureau voor Archeologie heeft een archeologisch onderzoek uitgevoerd voor sloop- en bouwwerkzaamheden aan de Hoofdstraat 162-164 te Schijndel.

Figuur 2: Ontwerptekening van het plangebied. Legenda: Donkerbruin en licht bruin = nieuwbouw, grijs = parkeerplaats.

In het gebied ligt in een zone van archeologische waarde. Archeologisch onderzoek is vereist bij bodemingrepen en te bebouwen oppervlakten groter dan 100 m² en verstoringen dieper dan 30 cm -mv.

Het plangebied heeft een oppervlak van ca. 740 m², zie fig. 2. De beoogde ontwikkeling leidt tot een bodemverstoring tot 80 cm onder peil. Hiermee overschrijdt het plan de vrijstellingscriteria en geldt de verplichting om een onderzoek op de locatie uit te voeren.

Het onderzoeksgebied is een zone met straal van circa 300 m daaromheen.

In Nederland wordt voor het vaststellen van de archeologische waarde van een plangebied de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA versie 3.3) gehanteerd. Gemeenten kunnen hierop aanvullende uitvoeringskaders vaststellen. De gemeente Schijndel heeft geen aanvullende uitvoeringskaders vastgesteld voor het uitvoeren van archeologisch vooronderzoek, noch zijn deze voor dit project afzonderlijk opgesteld. Dit onderzoek is gebaseerd op de criteria die in de KNA staan geformuleerd.

1.1 Doelstelling en vraagstelling

Het doel van het bureauonderzoek is het opstellen van een gespecificeerde archeologische verwachting. Het doel van het veldonderzoek is het controleren en verfijnen van de archeologische verwachting zodat een beslissing genomen

kan worden over hoe met eventuele archeologische waarden rekening moet worden gehouden bij de voorgenomen werkzaamheden.

Het veldonderzoek is uitgevoerd als booronderzoek (IVO – O) had de verkennende vorm. Met het verkennende veldonderzoek wordt inzicht verkregen in de vormeenheden van het landschap, voor zover deze van invloed zijn op de locatiekeuze in het verleden. Hiermee kunnen kansarme zones worden uitgesloten en kansrijke zones worden geselecteerd.

De volgende onderzoeksvragen zijn in dit onderzoek gebruikt:

- Waaruit bestaan de voorgenomen bodemingrepen?
- Wat is de landschappelijke ligging van het plangebied in termen van geomorfologie, geologie en bodemkunde?
- Is sprake van een natuurlijke (intacte) bodemopbouw of is deze (deels) verstoord? Indien sprake is van verstoringen, wat is de diepte en omvang van de verstoring?
- Zijn er (aanwijzingen voor) archeologische waarden in het plangebied aanwezig, en zo ja, wat is naar verwachting de omvang, ligging, aard en datering hiervan?
- Indien er (mogelijk) archeologische waarden aanwezig zijn:
 - Worden deze archeologische waarden verstoord door de voorgenomen bodemingrepen? Zo ja, op welke wijze?
 - Welke maatregelen kunnen worden genomen om voldoende rekening te houden met deze archeologische waarden?

2 Bureauonderzoek

2.1 Methode

Het bureauonderzoek is uitgevoerd in overeenstemming met de richtlijnen van de KNA 3.3, protocol 4002.¹

In het kader van het onderzoek zijn kaarten, databases en literatuur geraadpleegd om tot een gespecificeerde archeologische verwachting van het gebied te komen. Eerst wordt het plan- en onderzoeksgebied vastgesteld en het onderzoek gemeld bij ARCHIS. Daarna wordt achtereenvolgens de aardkundige, archeologische en historische context van het te onderzoeken gebied bestudeerd. Deze gegevens leiden tot het opstellen van een gespecificeerde verwachting. In de gespecificeerde verwachting worden de mogelijk aanwezige archeologische waarden beschreven in termen van onder meer de diepteligging, omvang, ouderdom en conservering.

Genoemde stappen leidden tot onderhavig rapport en het openbaar maken van de resultaten bij Archis en het e-Depot voor de Nederlandse Archeologie.² In de hierna volgende hoofdstukken worden de belangrijkste onderzoeksgegevens gepresenteerd.

2.2 Huidige situatie en beoogde ingreep

Het plangebied ligt in de gemeente en plaats Schijndel aan de adressen Hoofdstraat 162 en 164. In het plangebied bevinden zich twee panden die tot voor kort in gebruik waren als winkelruimte (nr. 162) en restaurant (nr. 164, zie fig. 3 en 4). Ongeveer 150 m² van het plangebied, achter de huidige bebouwing, is in gebruik als tuin (fig. 3). Op basis van de Basisregistratie Adressen en Gebouwen (BAG) is de huidige bebouwing afkomstig uit 1926 (huisnummer 164) en 1947 (huisnummer 162).³ Onder het pand op 162 is een kleine kelder aanwezig (ongeveer 6 m²). De panden zijn waarschijnlijk gefundeerd op staal tot ongeveer 80 cm -mv.

De beoogde ingreep bestaat uit het slopen van de huidige bebouwing en de realisatie van een commerciële ruimte en appartementen (fig. 2). Bij de ontwikkeling wordt het bebouwde oppervlak iets kleiner dan het huidige bouwvlak (fig. 5). De nieuwbouw zal worden gefundeerd door middel van een strokenfundering tot ca. 80 m -mv.

2.3 Aardkunde

De aardkundige gegevens staan samengevat in tabel 1.

Het plangebied ligt in de archeoregio “Brabants zandgebied”. Het plangebied ligt in de Centrale Slenk. Dit is sinds 25 miljoen jaar geleden een dalingsgebied waarin sinds het Pleistoceen rivierafzettingen zijn gevormd. Op de rivierafzettingen is dekzand afgezet (Formatie van Boxtel, fig. 6).⁴ Op sommige plaatsen is het zand in de vorm van ruggen tot rust gekomen. Dit zijn dekzandruggen. Op de geomorfologische kaart is het plangebied niet gekarteerd

1 (SIKB 2010)

2 (Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en Data Archiving and Networking Services)

3 (Kadaster 2013)

4 (De Mulder 2003)

in verband met de ligging van het plangebied in de bebouwde kom van Schijndel (fig. 7). Direct buiten Schijndel zijn dekzandruggen gekarteerd (3L5 in fig. 7). De dekzandruggen worden omringd door lager gelegen delen van het dekzandgebied: vlakke van ten dele verspoelde dekzanden (2M10) en dalvormige laagtes.⁵ Schijndel is ontstaan op een dekzandrug. Deze is te herkennen in een beeld uit Actueel Hoogtebestand Nederland (oranje in fig. 7).⁶

De hogere delen van de lemige zandgronden zijn eeuwen lang gebruikt als bouwlanden. In de Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd zijn de gronden door een systeem van potstal bemesting kunstmatig opgehoogd. Deze zgn. antropogene dekken zijn enkele decimeters dik. De gronden waar dit het geval is worden laarpodzolgronden (dek tot 50 cm dik) of enkeergronden (meer dan 50 cm dik) genoemd. In de directe omgeving van het plangebied zijn hoge zwarte enkeerdgronden in lemig fijn zand gekarteerd (zEZ23 in fig. 8). Binnen de lagere delen van het landschap komen beekkeerdgronden voor. In depressies kan er sprake zijn van een beekleemlaag (leembijmenging van 40 à 50 %). Deze gronden zijn ook kunstmatig opgehoogd. Ze zijn echter recenter dan laarpodzolgronden en enkeerdgronden in cultuur gebracht.⁷

Voor de toekomstige ontwikkeling heeft een historisch vooronderzoek plaatsgevonden. Op basis van het historisch onderzoek worden geen noemenswaardige bodemverontreiniging verwacht. Het plangebied is als onverdachte locatie aangeduid.⁸

Bron	Situatie plangebied, omschrijving
Geologie (fig. 6)	Formatie van Boxtel, dekzand, beekleem, -zand en veen;
Geomorfologie (fig. 7)	Niet gekarteerd, bebouwde kom, in directe omgeving dekzandruggen en vlakke van verspoelde dekzanden en dalvormige laagte zonder veen
AHN (fig. 7)	10,15-10,30 m NAP
Bodemkunde (fig. 8)	Niet gekarteerd, bebouwde kom, in directe omgeving hoge zwarte enkeerdgronden; lemig fijn zand

Tabel 1: Aardkundige waarden.

2.4 Bewoning en historische situatie

Het plangebied ligt nabij de oude kern van Schijndel. Schijndel wordt voor het eerst genoemd in 1299 als Skinle.⁹ De betekenis van de naam kan zijn ontleent aan een eikenbos waar schors (skin) werd gewonnen. Het dorp is ontstaan als dochterparochie van Dinther, waarschijnlijk in de 13^e eeuw op vruchtbare gronden langs de Aa.¹⁰

In de atlas van Blaeu uit het midden van de 17^e eeuw wordt Schijndel vermeld, maar deze kaart is weinig gedetailleerd (fig. 9).

De oudst gedetailleerde kaart van het gebied is de Tiendkaart van De Weijer uit het midden van de 18^e eeuw (fig. 10).¹¹ De kaart is geprojecteerd op een actuele

⁵ (Alterra Wageningen UR 2007)

⁶ (Kadaster en PDOK 2014)

⁷ (Stichting voor Bodemkartering 1969)

⁸ (Oorschot 2015)

⁹ (Berkel 2006)

¹⁰ (Berkvens 2013)

¹¹ (De Weijer 1750)

luchtfoto (fig. 11).¹² Hieruit blijkt dat ter plaatse van het plangebied bouwlanden aanwezig zijn. Ten westen van het plangebied bevindt zich bebouwing van de oude kern van Schijndel.

Op de kadastrale minuut van begin 19^e eeuw en de Topografische Militaire Kaart het plangebied nog steeds in gebruik als bouwland (fig. 12 en 13).

Op de Bonnekaarten uit 1900-1928 is het plangebied in gebruik als akkerland/tuin (fig. 14).

Op de topografische kaart uit 1956 en 1967 is langs de straatzijde bebouwing afgebeeld (fig. 15); dit is de huidige bebouwing. Op de topografische kaarten uit 1978 en 1988 is nagenoeg het hele plangebied als bebouwd aangeduid (fig. 16).

2.5 Bekende Waarden

Archeologische terreinen, waarnemingen en onderzoeksmeldingen staan weergegeven in fig. 17 en staan toegelicht in tabel 2.

Het plangebied ligt binnen de oude dorpskern van Schijndel. De oude dorpskern van Schijndel is een archeologisch monument van hoge waarde (AMK nr. 16.858). Ter plaatse van het huidige Schijndel heeft al voor 1250 A.D. bewoning plaatsgevonden.

Ongeveer 300 m ten noordwesten van het plangebied heeft de Heemkundige vereniging Schijndel een opgraving uitgevoerd (waarneming 408.031). Hierbij zijn diverse artefacten/indicatoren uit de 16^e -18^e eeuw aangetroffen alsmede enkele lichtgrijze grondsporen die mogelijk in de prehistorie kunnen worden gedateerd.

Ongeveer 150 m ten westen van het plangebied aan de Kloosterstraat zijn bij het uitgraven van een greppel aardewerkfragmenten uit de IJzertijd en de Middeleeuwen aangetroffen (waarneming 44.166, deze bevindt zich op dezelfde plek als waarneming 44.167). Naar aanleiding van deze waarneming heeft een booronderzoek plaatsgevonden (onderzoeksmelding 53.787). Hierbij zijn aardewerkfragmenten uit de IJzertijd, Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd aangetroffen (waarneming 44.167). Nader onderzoek wordt door de onderzoekers niet noodzakelijk geacht. Bij de graafwerkzaamheden kunnen wel aanvullende waarnemingen worden gedaan omdat de aanwezigheid van sporen niet kan worden uitgesloten.¹³

Ten westen en zuiden van het hierboven beschreven terrein, aan de Mieke de Brefstraat, hebben twee booronderzoeken plaatsgevonden (onderzoeksmeldingen 26.669 en 51.289). Hierbij zijn huttenleem, houtskool en aardewerkfragmenten aangetroffen. Er is een proefsleuvenonderzoek ter plaatse van een deel van het terrein geadviseerd. Tijdens het proefsleuvenonderzoek en de hieraan vooraf gaande archeologische begeleiding zijn resten uit de Middeleeuwen en de Nieuwe tijd aangetroffen (onderzoeksmelding 57.072, waarneming 423.532). Er is geadviseerd de twee vindplaatsen in het westen van het terrein in situ te bewaren.¹⁴

¹² Beschikbaar gesteld door dhr. Kaathoven.

¹³ (Robeerst 1996)

¹⁴ (Tump 2013)

In het kader van de herinrichting van de Markt, de van Alphenstraat en de Vicaris Aertsweg heeft een archeologische begeleiding plaatsgevonden (onderzoeksmelding 27.635). Tijdens deze begeleiding zijn begravingen en aardewerkfragmenten uit de Nieuwe tijd aangetroffen.

Ongeveer 60 m ten zuidwesten van het plangebied heeft een kartetend booronderzoek plaatsgevonden in het kader van de bouw van een appartementencomplex (onderzoeksmelding 46.676). Bij het booronderzoek is een plaggendek aangetroffen. Aangezien geen archeologische indicatoren zijn aangetroffen en het plangebied op basis van historisch kaartmateriaal waarschijnlijk geen deel uitmaakte van de historische kern van Schijndel is het plangebied vrijgegeven voor de voorgenomen ontwikkeling.¹⁵

In het zuidelijke deel van de markt heeft een booronderzoek (onderzoeksmelding 47.336) plaatsgevonden. In het oostelijk deel is een cultuurlaag aangetroffen, hier is een proefsleuvenonderzoek geadviseerd.

Op de beleidskaart van de gemeente Schijndel ligt het plangebied in een zone van archeologische waarde. Deze houdt verband met de veronderstelde ligging binnen de oude kern van Schijndel (fig. 18).

Bron	omschrijving
Archeologische terreinen	16.858 - Schijndel - Schijndel - Terrein van hoge archeologische waarde Terrein met de oude dorpskern van Schijndel. Middeleeuwse bewoning voor 1250.
Waarnemingen	44.166 - Schijndel - Kloosterstraat Bij het uitgraven van een greppel langs de zuidzijde van de kloostertuin, bestemd voor de fundering van de muur die de afscheiding tussen het overige deel van de kloostertuin en de verbindingsweg vormt, kwam een aantal aardewerkvondsten (vnl. IJzertijd en Middeleeuwen) en sporen aan het licht. 408.031 - Schijndel - Hoofdstraat 102-104 Opgraving door Heemkundige Vereniging 'Schijndel'. Bij de opgraving zijn licht grijze, vondstloze sporen aangetroffen. Deze sporen zijn waarschijnlijk prehistorisch, de voorlopige datering ervan is gezet op Bronstijd-Romeinse tijd. Enkel op het achterterrein was sprake van duidelijk waarneembare sporen. Het betrof hier voornamelijk afvalkuilen en een tweetal waterputten. Tevens waren er enkele puinbanen waarneembaar op het aangelegde vlak. Opvallende sporen waren: een z.g. (meerfasen)waterkuil uit de 16e -17e eeuw, waarin zich smederij/smeltafval bevond, een kuil (huisdierbegraving) vol dierenbeenderen (kat, hond en vogel) en een 17e/18e eeuwse bakstenen poortje. Bovendien lagen er letterlijk honderden 17e- en 18e- eeuwse aardewerkfragmenten, met name roodbakkend geglaazuurd aardewerk (veelal Oosterhouts/Bergen op Zooms) verspreid over het gehele achterterrein, zonder dat deze aan (duidelijke) bodemsporen te relateren waren. Resten van samenhangend muurwerk zijn niet aangetroffen, wel een vermoedelijke uitbraaksleuf van een muurtje, maar zoals reeds aangegeven waren alle sporen van bebouwing op het voorterrein verwijderd. 423.532 - Schijndel - Mieke de Brefstraat Zie verder onderzoeksmelding: 26.669 437.799 - Schijndel - Mieke de Brefstraat, kloostertuin Zie verder onderzoeksmelding: 57.072 44.167 Schijndel - Kloosterstraat – booronderzoek Zie verder onderzoeksmelding: 53.787

15 (Schorn 2014)

Bron	omschrijving
Vondstmeldingen	geen
Onderzoeksmeldingen	53.787 - Schijndel - Kloosterstraat – booronderzoek Waarneming bij dit onderzoek 44.167 <u>Toelichting:</u> Booronderzoek naar aanleiding van waarneming 44.166. Het onderzoek leverde geen nederzettingssporen uit de IJzertijd of de Romeinse tijd op, hoewel wel een geclusterde verspreiding van IJzertijd-materiaal werd vastgesteld. Het (post-)middeleeuwse aardewerk werd toegeschreven aan akkerbemesting. Voornamelijk Middeleeuws of later materiaal. In één boring zat Romeins en in vijf andere boringen zat handgevormd IJzertijd materiaal waarvan wordt beweerd dat dit mogelijk Middeleeuws is. Toevoeging Berkvens 2002: Op de locatie zijn ook een 10 tal bewerkte vuursteenfragmenten aangetroffen, waaronder een aantal werktuigen, die worden gedateerd in het Mesolithicum. <u>Advies:</u> Nader onderzoek niet noodzakelijk. Bij de graafwerkzaamheden kunnen wel aanvullende waarnemingen worden gedaan omdat de aanwezigheid van sporen niet kan worden uitgesloten. 26.669/51.289 - Schijndel - Mieke de Brefstraat - booronderzoek Waarneming bij dit onderzoek: 423.532 <u>Toelichting:</u> Bij controle van het opgeboorde bodemmateriaal zijn naast het huttenleem, houtskool en aardewerk bij de boringen 22 en 8 enkele brokjes houtskool aangetroffen in het plaggendeek op een diepte van circa 70 cm -mv ter plaatse van boring 17. <u>Advies:</u> Proefsleuven op een deel van het terrein. 57.072 – Schijndel- Schijndel, Mieke de Brefstraat – proefsleuvenonderzoek Waarneming bij dit onderzoek: 437.799 <u>Toelichting:</u> . Uit het proefsleuvenonderzoek bleek, dat op het westelijke deel van het onderzoeksterrein slechts plaatselijk sprake was van kleine recente verstoringen. Het oostelijke deel van het onderzoeksterrein bleek sterker verstoord door grote verstoringen tot in de C-horizont. Op een deel van het terrein was nog een (deel van het) esdek aanwezig, waaronder zich de natuurlijke bodemhorizonten bevonden. Er zijn op het terrein in totaal zes vindplaatsen aangetroffen uit de Late Middeleeuwen en de nieuwe tijd aangetroffen. <u>Advies:</u> Behoud in situ van de twee vindplaatsen op het westelijke deel van het terrein. Indien dat niet mogelijk is, dienen deze te worden opgegraven. <u>Besluit:</u> Diepte van het archeologisch niveau ligt ter hoogte van de vindplaatsen tussen de 8,10 en 8,60 m + NAP. Bij een veiligheidsmarge van 25 cm betekent dit dat bij verstoringen dieper dan 8,35 a 8,85 m + NAP een opgraving dient plaats te vinden. De verstoringen reiken tot 8,80 m + NAP. Er wordt dus net tot in de veiligheidsmarge verstoord. De bevoegde overheid heeft daarom besloten, dat de graafwerkzaamheden begeleid moesten worden door de Heemkunde kring Schijndel. Hierbij zijn geen vondsten of sporen gevonden. Het archeologisch niveau is dus daadwerkelijk niet bereikt. De vindplaats is dus nog in situ aanwezig onder de nieuwe bebouwing. Hiermee dient rekening gehouden te worden bij toekomstige ontwikkelingen van het terrein (bijvoorbeeld bij de sloop van het nu gebouwde pand). De bouwput is tot 8,80 m + NAP ontgraven, hieronder bevinden zich nog de archeologische vindplaatsen. 27.635 - Schijndel - Markt, Vicaris van Alphenstraat - begeleiding <u>Toelichting:</u> begeleiding i.h.k.v. de herinrichting van de markt. Hierbij zijn naast graven funderingsresten, aardewerkfragmenten uit de Nieuwe tijd (17^e -20^e eeuw) aangetroffen. 46.676 - Schijndel - Kloosterstraat te Schijndel - Kloosterstraat - booronderzoek

Bron	omschrijving
	Toelichting: In verband met de bouw van een appartementencomplex op deze locatie is een bureau- en inventariserend veldonderzoek uitgevoerd. Het plangebied maakte op basis van historisch kaartmateriaal waarschijnlijk geen deel uit van de historische kern van Schijndel. Bij het booronderzoek is een plaggendeek aangetroffen. Er zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen. Advies: Geen vervolgonderzoek noodzakelijk. 47.336 - Schijndel - Markt - booronderzoek Toelichting: Uit het inventariserend veldonderzoek blijkt dat op de locatie een sterk gelaagd antropogeen pakket aanwezig is met daaronder de onverstoorde C-horizont. Op het oostelijke deel van de onderzoeklocatie is een zwarte sterk humeuze laag met antropogene insluitels aangetroffen, die is geïnterpreteerd als cultuurlaag. De bovenliggende lagen zijn waarschijnlijk aangetast door recente vergraving. Dit valt echter niet met zekerheid te zeggen. De laag is op het westelijke terreindeel niet aangetroffen; waarschijnlijk is deze laag hier vergraven tijdens de sloop van de bebouwing langs de Hoofdstraat na de Tweede Wereldoorlog. Mogelijk aanwezige archeologische waarden zijn op dit deel van de onderzoekslocatie waarschijnlijk sterk aangetast. De grens van deze vergraving kon tijdens het onderzoek niet exact bepaald en moet worden vastgesteld tijdens een vervolgonderzoek. Advies: Uit het bureau-onderzoek en inventariserend veldonderzoek blijkt dat op de onderzoekslocatie waarschijnlijk archeologische waarden aanwezig zijn, die bedreigd worden door de voorgenomen werkzaamheden. Een vervolgonderzoek is noodzakelijk om de aard en omvang van deze archeologische vindplaats te bepalen. Omdat de bouwput geheel wordt ontgraven, wordt een proefsleuvenonderzoek aanbevolen.

Gemeentelijke kaart

Gebied van archeologische waarde

Tabel 2: Bekende waarden in tot ca. 250 m van het plangebied.

2.6 Gespecificeerde verwachting

Het plangebied ligt in het Brabants Zandgebied op een dekzandrug. Dekzandruggen waren vanaf de prehistorie aantrekkelijk voor bewoning. In de Late Middeleeuwen is op de dekzandrug Schijndel ontstaan. Het plangebied ligt net buiten de historische kern van Schijndel. Het plangebied was lange tijd onderdeel van de dorpsakkers van Schijndel, waardoor in het plangebied waarschijnlijk een antropogeen dek is ontstaan. In 1926 en 1946 is het plangebied voor het eerst bebouwd. Dit is de huidige bebouwing binnen het plangebied.

1. Datering: Alle archeologische perioden, met name prehistorie.
2. Complextype: Alle complextypen.
3. Omvang: Onbekend.
4. Diepteligging: De top van het archeologisch niveau bevindt zich onder de antropogene laag, vanaf ca. 50 cm – mv.
5. Gaafheid, conservering en verstoringen: Waarschijnlijk verstoord ter plaatse van de huidige bebouwing, met name onder het pand dat is gebouwd in de jaren '40 van de vorige eeuw. Mogelijk deels intact ter plaatse

van het pand dat is gebouwd in de jaren '20 van de vorige eeuw.

6. Locatie: Met name buiten de huidige bebouwing.

7. Uiterlijke kenmerken: Spreiding van vuursteen en/of aardewerkfragmenten.

3 Booronderzoek

3.1 Methode

Het veldonderzoek is uitgevoerd zoals voorgeschreven in de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie 3.3,¹⁶ in het bijzonder het hoofdstuk "protocol 4003 inventariserend veldonderzoek overig". Het veldonderzoek bestond uit een booronderzoek (specificatie VS03).

Op basis van de grootte van het plangebied en de archeologische verwachting zijn drie boringen geplaatst. Bureau voor Archeologie plaatst normaal gesproken minimaal vijf boringen per plangebied om een representatieve steekproef van de ondergrond te verkrijgen. Er zijn in dit onderzoek slechts drie boringen geplaatst in verband met het feit dat een klein deel van het terrein beschikbaar (onbebouwd) is voor handboringen. De boringen zijn in de achtertuinen achter de huidige bebouwing geplaatst

De boringen zijn gezet met het doel de bodemopbouw te verkennen. Met de verkenning wordt inzicht verkregen in de vormeenheden van het landschap, voor zover deze van invloed zijn op de locatiekeuze in het verleden. Hiermee kunnen kansarme zones worden uitgesloten en kansrijke zones worden geselecteerd.

De boringen zijn gezet met een 7 cm Edelmanboor tot maximaal 140 cm -mv.

De opgeboorde grond is systematisch uitgelegd op een plastic zeil. Alle uitgelegde boorprofielen zijn gefotografeerd. De opgeboorde grond is onderzocht door deze te versnijden en te verbrekken. Hoewel niet het doel van de verkennende fase is wel gelet op archeologische indicatoren. De bodemtextuur en archeologische indicatoren zijn beschreven volgens ASB 1.1 van het NITG-TNO. In de ASB wordt onder meer de standaard classificatie van bodemonsters volgens NEN 5104 gehanteerd.¹⁷ De gegevens in het veld zijn digitaal geregistreerd in het programma PIM 3.1. De X en Y coördinaten van de boringen zijn ingemeten ten opzichte van de lokale topografie met een meetlint.

3.2 Resultaten

De locatie van de boringen staat in fig. 19 weergegeven. De boorgegevens staan in Bijlage 1.

Globaal zijn vier verschillende pakketten aangetroffen.

Het onderste pakket, **pakket 1**, bestaat uit matig siltig, matig fijn, licht geel kalkloos zand. Dit pakket is aangetroffen in boorprofiel 1 en 2. De top van dit pakket ligt op 80 cm -mv in boorprofiel 1 en op 105 cm -mv in boorprofiel 2.

In boorprofiel 1 ligt hierop een 10 cm dik pakket matig fijn matig siltig donker bruin zand (**pakket 2**). In het pakket bevinden zich gele vlekken.

Hierboven ligt een pakket dat bestaat uit humeus, matig siltig, donker bruin zand (**pakket 3**). In boorprofiel 2 is het pakket 105 cm dik en het bovenste pakket. In boorprofiel 1 is het pakket 55 cm dik en ligt de top op 15 cm -mv. In boorprofiel 1 bevat het pakket hardgebakken baksteenfragmenten. In boorprofiel 2 bevat het pakket fragmenten recent glas en puin.

¹⁶ (CCvD 2013)

¹⁷ (Bosch 2008; Nederlands Normalisatie Instituut 1989)

Boring 3 is op 155 cm -mv gestuit op een ondoordringbare laag. Hierboven ligt pakket 3. In boorprofiel 3 is het pakket geel gevlekt en bevat het hardgebakken baksteenfragmenten, houtskool en sintels. De top van het pakket ligt op 10 cm -mv.

In boorprofielen 1 en 3 bestaat het bovenste pakket uit matig siltig, matig fijn, licht geel zand (**pakket 4**). Het pakket is 15 cm dik in boorprofiel 1 en 10 cm in boorprofiel 3.

Al het bodemmateriaal is kalkloos. In geen van de boringen zijn aardewerkfragmenten aangetroffen.

3.3 Interpretatie

Het onderste pakket (**pakket 1**) wordt op grond van de textuur, en de stratigrafische en de landschappelijke ligging geïnterpreteerd als dekzand. Het is het uitgangsmateriaal waarin zich een bodem heeft kunnen vormen; het is de C-horizont.

Pakket 2 wordt geïnterpreteerd als een AC-horizont op grond van de ligging op pakket 1 en vanwege de aanwezigheid van vlekken met kenmerken van zowel het bovenliggende als de onderliggende pakket. Het pakket betreft een vermenging van de onderzijde van de bovenliggende A horizont en de onderliggende C horizont.

Pakket 3 wordt op grond van de landschappelijke ligging, de textuur en de humeuze bijmenging geïnterpreteerd als een antropogeen dek. De hardgebakken baksteenfragmenten in alle boorprofielen, het glas en puin in boorprofiel 2 en de gele vlekken in boorprofiel 3 wijzen erop dat het pakket waarschijnlijk recentelijk is omgewerkt. De dikte van het pakket in boorprofiel 3 (150 cm) is opvallend en een aanwijzing voor het recent omwerken van de bodem of het opbrengen van grond.

Pakket 4 wordt geïnterpreteerd als recent ophoogzand.

4 Conclusie

De volgende onderzoeksvragen zijn in dit onderzoek gebruikt:

- Waaruit bestaan de voorgenomen bodemingrepen?

De beoogde ingreep bestaat uit het slopen van de huidige bebouwing en de realisatie van een commerciële ruimte en appartementen. De nieuwbouw zal worden gefundeerd door middel van een strokenfundering tot ca. 80 m -mv.

- Wat is de landschappelijke ligging van het plangebied in termen van geomorfologie, geologie en bodemkunde?

Het plangebied ligt in het Brabants Zandgebied op een dekzandrug. Waarschijnlijk was in het plangebied oorspronkelijk een enkeerdgrond aanwezig.

- Is sprake van een natuurlijke (intacte) bodemopbouw of is deze (deels) verstoord? Indien sprake is van verstoringen, wat is de diepte en omvang van de verstoring?

In het onbebouwde deel van het plangebied zijn drie boringen gezet tot maximaal 150 cm -mv. In alle boringen is een humeus zandpakket aanwezig dat wordt geïnterpreteerd als een antropogeen dek. Het pakket bevat hardgebakken baksteenfragmenten in alle boorprofielen, glas en puin in boorprofiel 2 en gele vlekken, hardbakken baksteenfragmenten, houtskool, en sintels in boorprofiel 3. Onderin het antropogene dek is geen oude bodem aangetroffen. Uit bovenstaande wordt geconcludeerd dat het pakket waarschijnlijk recentelijk is omgewerkt en/of opgebracht en de oorspronkelijke bodem is opgenomen in het antropogene dek. Verondersteld wordt dat ter plaatse het bebouwde deel van het plangebied, met name ter plaatse van het pand dat is gebouwd in de jaren 40 van de vorige eeuw, ook geen oude bodem meer aanwezig is en de bodem eveneens tot in de C-horizont is geroerd.

- Zijn er (aanwijzingen voor) archeologische waarden in het plangebied aanwezig, en zo ja, wat is naar verwachting de omvang, ligging, aard en datering hiervan?

In het plangebied is waarschijnlijk geen oude bodem meer aanwezig. Daarom is de kans op behoudenswaardige archeologische resten klein. Wel kunnen in het plangebied nog diepe grondsporen aanwezig zijn. De aan- of afwezigheid van deze structuren kan met onderhavig onderzoek niet worden uitgesloten.

- Indien er (mogelijk) archeologische waarden aanwezig zijn:

- Worden deze archeologische waarden verstoord door de voorgenomen bodemingrepen? Zo ja, op welke wijze?

De mogelijke archeologische waarden (diepe greppels en waterputten) kunnen worden vergraven door de voorgenomen ingreep.

- Welke maatregelen kunnen worden genomen om voldoende rekening te houden met deze archeologische waarden?

Eventuele archeologische waarden kunnen worden opgespoord en gedocumenteerd door bij de civiele werkzaamheden te voorzien in een archeologische begeleiding. Echter, omdat de bodem is geroerd tot in de C-horizont is de kans klein dat behoudenswaardige archeologische resten

aanwezig zijn. Daarom worden maatregelen niet noodzakelijk geacht.

5 Advies

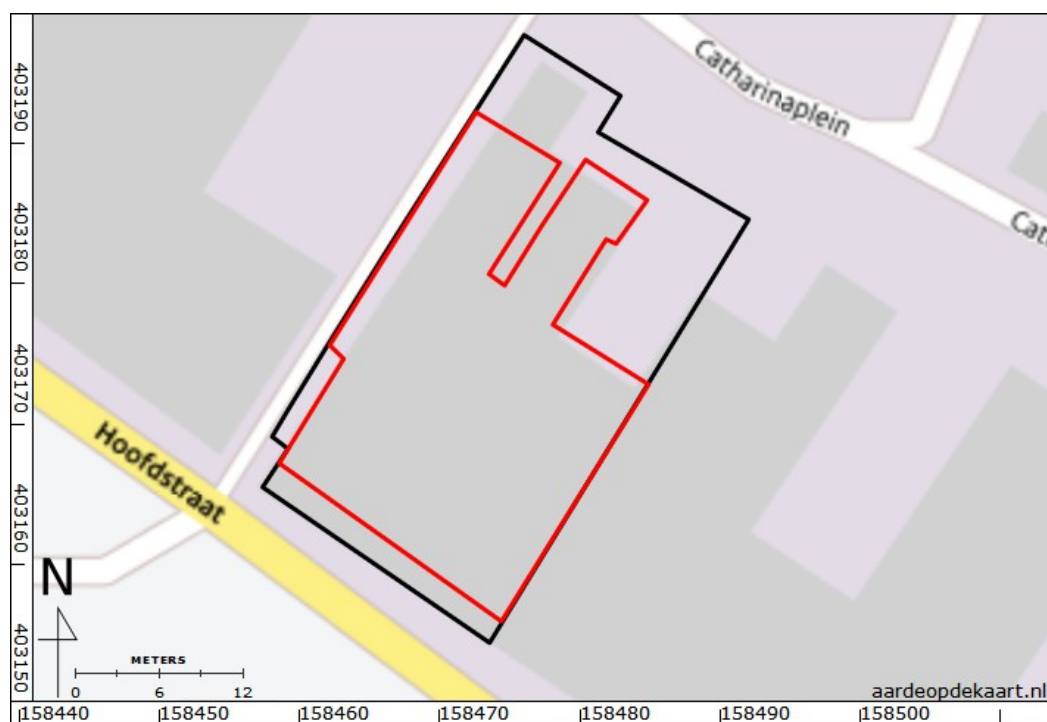
Bureau voor Archeologie adviseert het plangebied vrij te geven voor de voorgenomen ontwikkeling.

Dit onderzoek is met de grootst mogelijke zorgvuldigheid uitgevoerd. Het is echter nooit uit te sluiten dat toch archeologische resten worden aangetroffen bij de graafwerkzaamheden. Eventuele archeologische resten is men verplicht te melden bij de Minister van OCW in overeenstemming met artikel 53 van de Monumentenwet uit 1988. In dit geval wordt aangeraden om contact op te nemen met de gemeente Schijndel.

6 Literatuur

- Alterra. 2004. "Geomorfologische Kaart Nederland (GKN) Landsdekkend digitale bestand." Wageningen.
- Alterra Wageningen UR. 2007. "Aardkunde." <http://www.aardkunde.nl/>.
- . 2012. "BISNederland." Bodemkaart 1 : 50 000. <http://www.bodemdata.nl/>.
- ARCHIS - Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. 2015. "Archis." <http://archis2.archis.nl/archisii/html/index.html>.
- Berkel, Gerald van. 2006. *Nederlandse plaatsnamen: herkomst en historie*. 3. herziene druk. Utrecht: Spectrum.
- Berkvens, R. 2013. "Schijndels erfgoed 2013 Toelichting op de erfgoedkaart van de gemeente Schijndel." Gemeente Schijndel.
- Blaeu, Joan. 1659. "Toonneel des Aerdriics ofte Nieuwe Atlas." Leiden. <https://www.erfgoedleiden.nl/schatkamer/bladeren-door-blaeu/bekijk-de-atlas-blaeu>.
- Bosch, J.H.A. 2008. "Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode versie 1.1: Op basis van de Standaard Boor Beschrijvingsmethode versie 5.2." 2008-U-R0881/A. Deltares-rapport.
- CCvD. 2013. "Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA) versie 3.3." Centraal College van Deskundigen.
- Google Street View. "Street View." <https://maps.google.nl/>.
- Kadaster. 1811. "Kadastrale Minuten." 1832. <http://watwaswaar.nl/>.
- . 2013. "BAG-Viewer." <http://bagviewer.geodan.nl/index.html>.
- Kadaster, en PDOK. 2014. "AHN2 - WCS service." <http://nationaalgeoregister.nl>.
- Kadaster - PDOK. 2014. AHN2 - Kadaster. <http://nationaalgeoregister.nl/geonetwork/srv/dut/search#|fff9d7cf-9929-4dde-98b8-06ceda7e5610>.
- de Mulder, E.F.J. 2003. *De ondergrond van Nederland*. Wolters-Noordhof: Groningen [etc.].
- Nederlands Normalisatie Instituut. 1989. *Geotechniek: classificatie van onverharde grondmonsters*. Delft: Nederlands Normalisatie-instituut.
- Oorschot, A. 2015. "Historisch vooronderzoek aan de Hoofdstraat 162-164 te Schijndel."
- Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, en Data Archiving and Networking Services. "e-depot voor de Nederlandse archeologie." <http://www.edna.nl>.
- Robeerst, A. 1996. "Verslag booronderzoek Schijndel Kloosterstraat." ITHO Archeologische Reeks 16.
- Schorn, E.A. 2014. "Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek, karterend booronderzoek Kloosterstraat te Schijndel gemeente Schijndel." Synthesgra Rapport S110113.
- SIKB. 2010. "Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA) Landbodems." SIKB.
- Stichting voor Bodemkartering. 1969. "Bodemkaart van Nederland 1:50.000 : toelichting bij kaartblad 45 West 's-Hertogenbosch."
- Tump, M. 2013. "Schijndel, Mieke de Brefstraat (gemeente Schijndel). Inventariserend Veldonderzoek door middel van Proefsleuven en Archeologische Begeleiding." BAAC-rapport A13.0082.
- de Weijer, Jan Fr. 1750. "Kaarten figuratief van landmeter Jan Fr de Weijer in opdracht van dorpsbestuurders, copieën." <http://www.archieven.nl/nl/zoeken?mivast=0&mizig=210&miadt=235&miaet=1&micode=1592&minr=10026421&miview=inv2>.

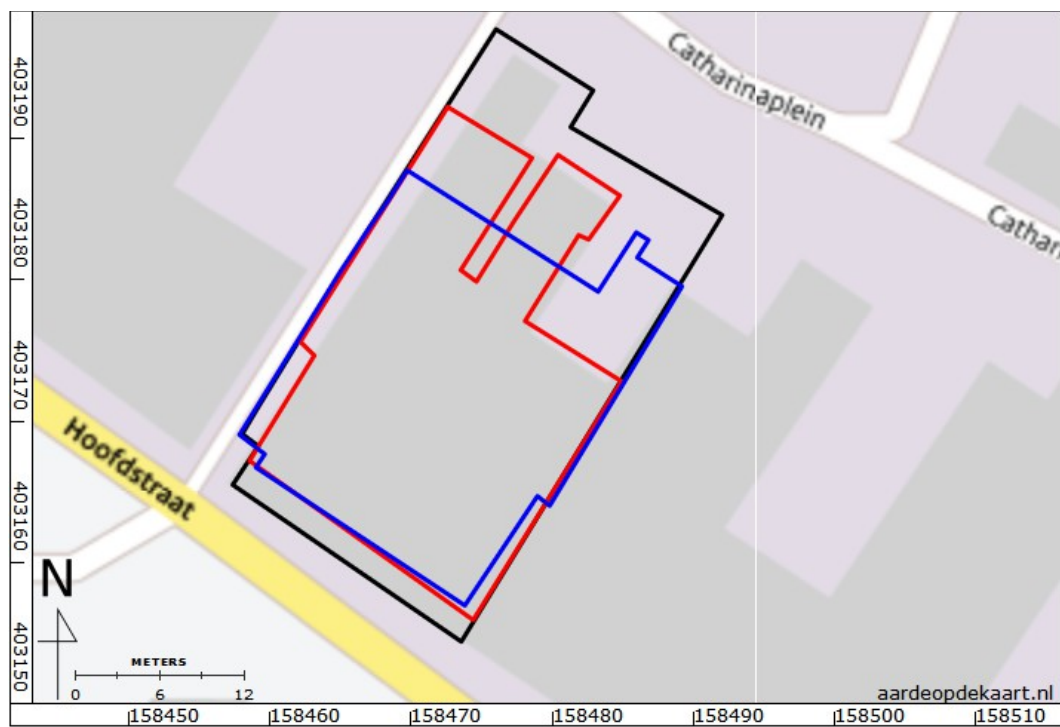
Figuren

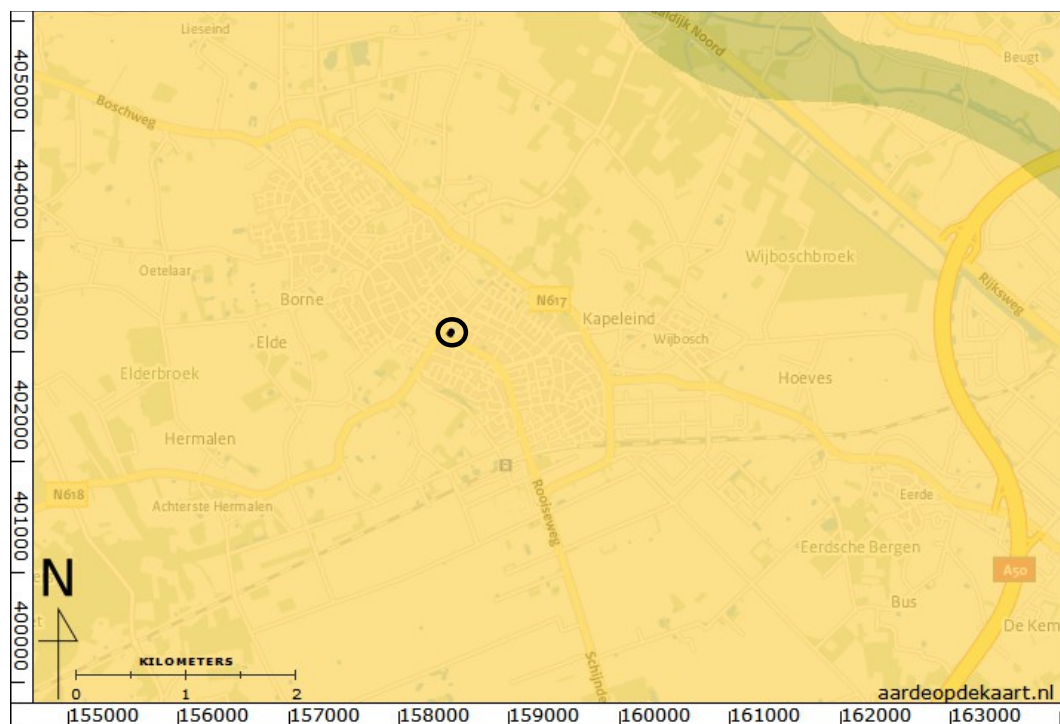
Figuur 3 Overzicht huidige bebouwing (rood) binnen het plangebied.

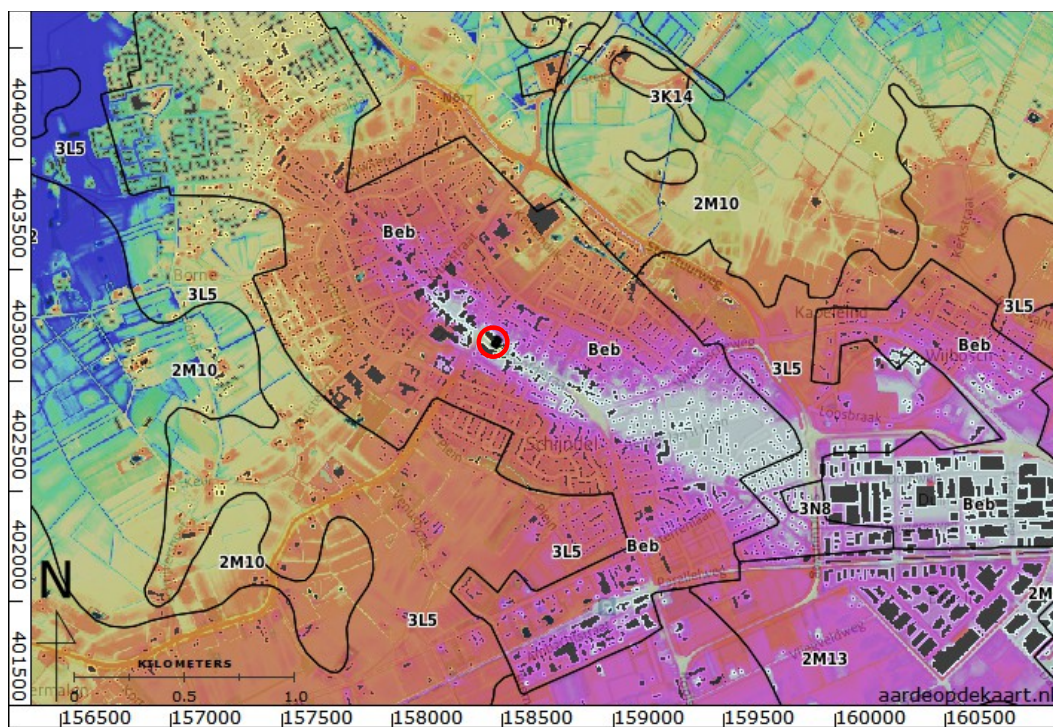
Figuur 4: Foto van de voorzijde van het plangebied (Google Street View).

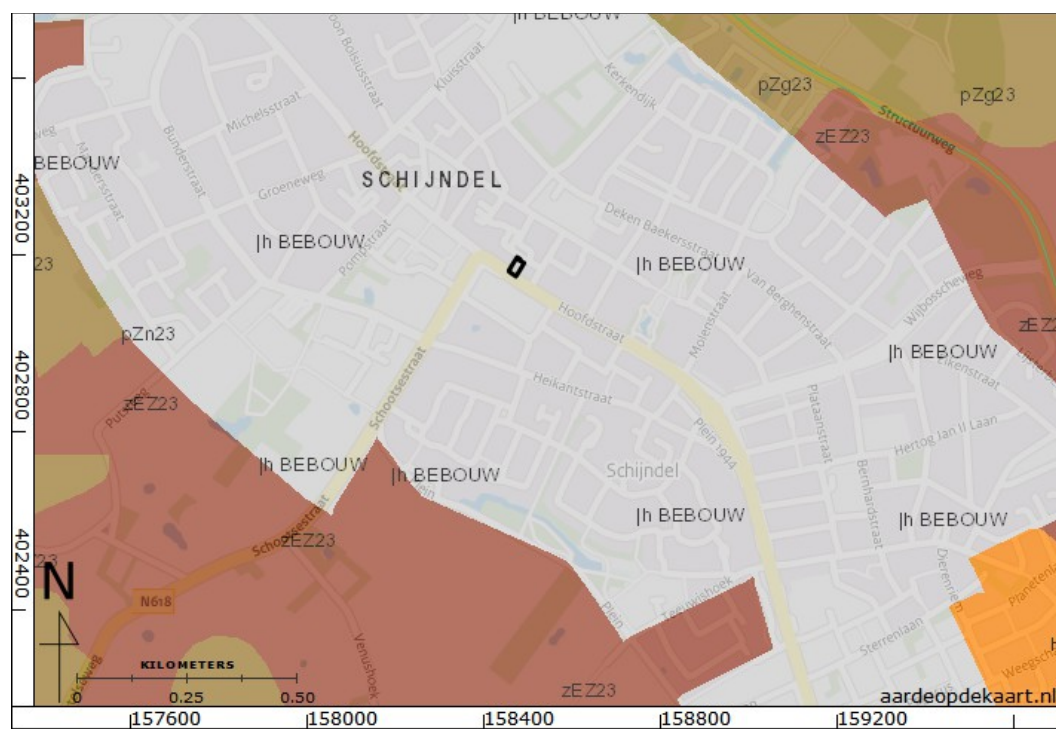
Figuur 5 Huidige bebouwing (rood) en toekomstige bebouwing (blauw).

Figuur 6 Locatie van het plangebied (zwarte cirkel) op de geologische overzichtskaart. Legenda: geel = Formatie van Bortel, dekzand, beekleem, -zand en veen; groen = Formatie van Bortel, beekleem en -zand (oeverafzettingen) (De Mulder 2003).

Figuur 7 Geomorfologische kaart geprojecteerd op de hoogtereliëfkaart (Alterra 2004; Kadaster - PDOK 2014).

Figuur 8: Bodemkaart (Alterra Wageningen UR 2012).

Figuur 9 Uitsnede uit de kaart van Gelria en Zutphania van Blaeu (Blaeu 1659).

Figuur 10 Tiendkaart uit ca. 1750 (De Weijer 1750). Het plangebied ligt in de rode cirkel.

Figuur 11 De Tiendkaart geprojecteerd op een recente luchtfoto.

Figuur 12: Kadastrale minuut 1811-1832 Het plangebied ligt in de rode cirkel (Kadaster 1811).

Figuur 13 Topografisch Militaire Kaart 1830 – 1850.

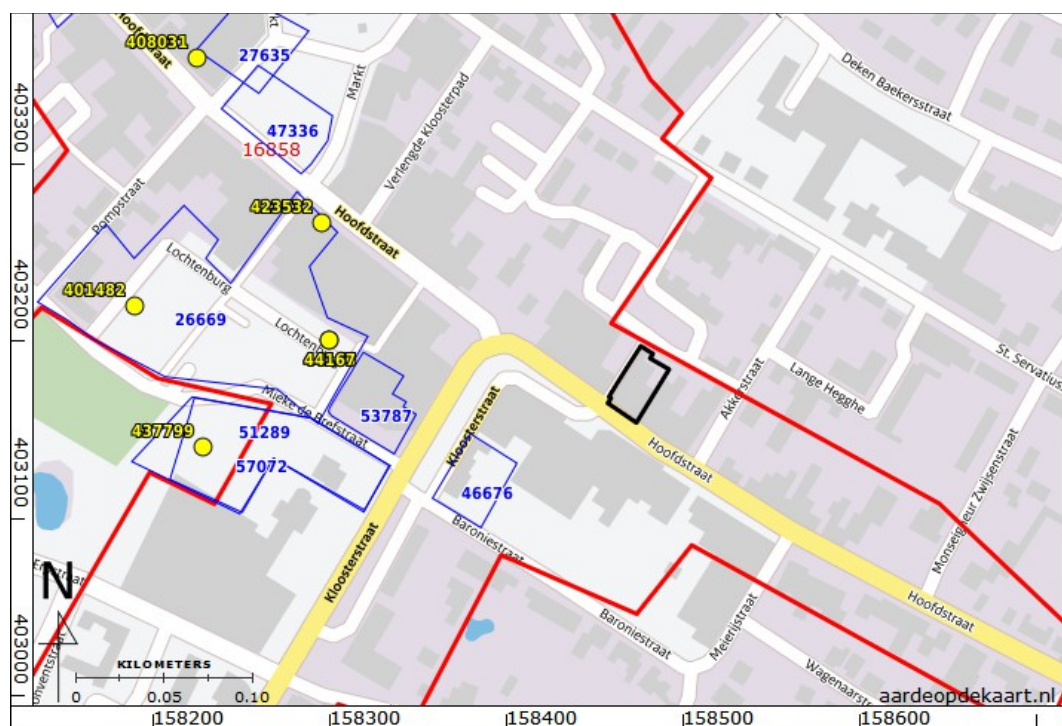
Figuur 14: Bonnekaart 1900.

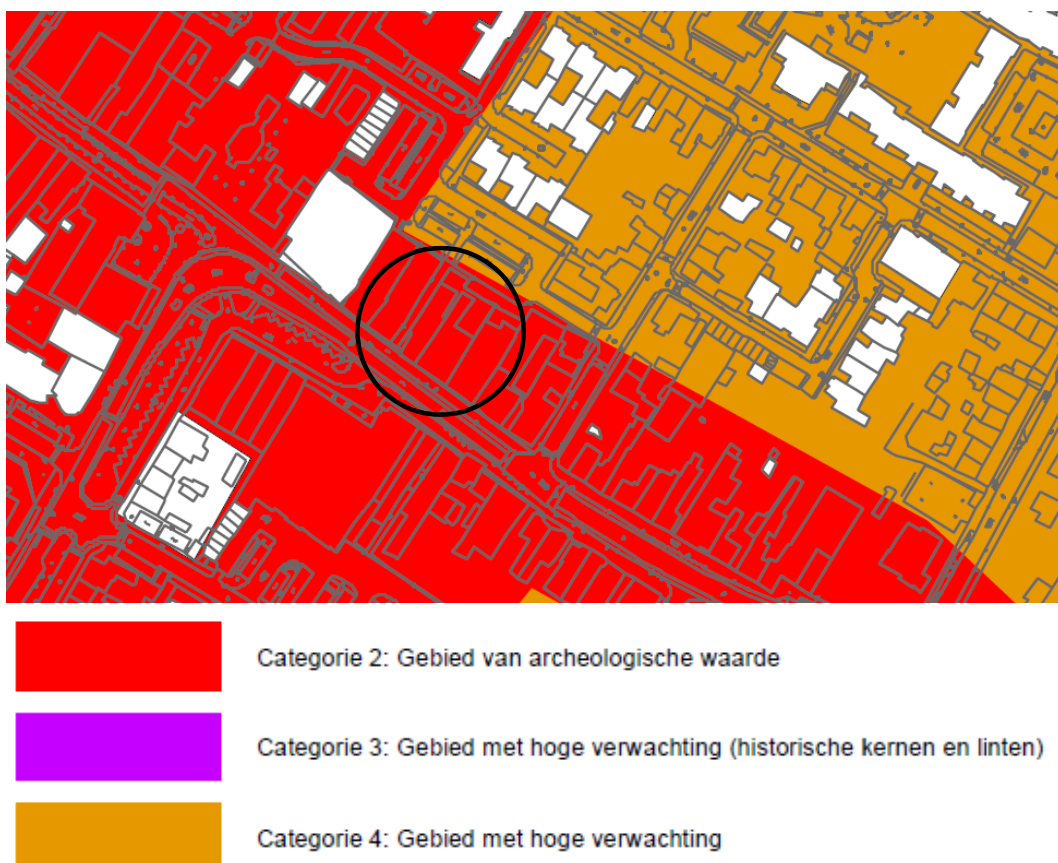
Figuur 15 Topografische kaart uit 1967.

Figuur 16: Topografische kaart uit 1978.

Figuur 17 AMK terreinen (rood), waarnemingen (geel) en onderzoeksmeldingen (blauw) in het onderzoeksgebied (ARCHIS - Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed 2015).

Figuur 18: Beleidskaart van de gemeente Schijndel (Berkvens 2013).

Figuur 19: Boorpuntenkaart, de rode contour is de nieuwbouw.

Bijlage 1: Boorbeschrijvingen

nr.	grens (cm - mv)		grondsoort	bijmenging	mediaan	kleur	antropogene bijmengingen	bodemhorizonten	boortype	overig
	boven	onder								
1										
	0	15	zand	matig siltig	matig fijn	licht-grijs			7cm-Edelmanboring;	bouwzand
	15	70	zand	matig siltig; matig humeus	matig fijn	donker-bruin	spoor baksteen	A-horizont; antropogeen dek	7cm-Edelmanboring;	hardbakken rood baksteen
	70	80	zand	matig humeus; matig siltig	matig fijn	donker-bruin		AC-horizont	7cm-Edelmanboring;	weinig gele vlekken
	80	130	zand	matig siltig	matig fijn	licht-geel		C-horizont	7cm-Edelmanboring;	
2										
	0	105	zand	matig siltig; matig humeus	matig fijn	donker-bruin	spoor baksteen	A-horizont; antropogeen dek	7cm-Edelmanboring;	plaggendek, recente bijmening; glas, puin
	105	140	zand	matig siltig	matig fijn	licht-geel		C-horizont	7cm-Edelmanboring;	
3										
	0	10	zand	matig siltig	matig fijn	licht-geel			7cm-Edelmanboring;	bouwzand
	10	100	zand	matig humeus; matig siltig	matig fijn	donker-bruin	spoor baksteen	A-horizont	7cm-Edelmanboring;	spoor gele vlekken; hardbakken/rood baksteen, omgewerkt
	100	150	zand	matig humeus; matig siltig	matig fijn	donker-bruin	veel baksteen	A-horizont	7cm-Edelmanboring;	weinig gele vlekken; hardbakken/rood baksteen, omgewerkt, houtskool, sintels
	150	155	geen monster						7cm-Edelmanboring;	twee pogingen, gestuit: ondoordringbaar puin